

CONSTANTIN GĂVENEA

UNIUNEA ARTIȘTILOR PLASTICI DIN ROMÂNIA
INSPECTORATUL PENTRU CULTURA AL JUD. TULCEA

EDITAT DE INSPECTORATUL PENTRU
CULTURA AL JUDETULUI TULCEA - 1992

Daca vîrsta unui artist s-ar măsura pe scara comună a timpului, atunci, numai atunci, maestrul Constantin Găvenea a împlinit 80 de ani. Pentru artist însă timpul are altă cadență, imprimată de ritmurile tainice ale harului său creator, și se rotonjește, nu atât în cicluri solare, cît în trepte urcind spre tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte. Astfel senectutea e o izbindă, prilej de retrospectivă, semn al implinirii și prag de relansare în noi zboruri prin necuprinsul tarim al frumosului, semn privilegiat al tinereții mature și fertile.

Retrospectiv, maestrul Constantin Găvenea ne apare înaltat prin talent și înțelepciune deasupra destinului. Născut la munte, în județul Prahova, nu putem intui care ar fi fost evoluția sa ca artist dacă Delta nu l-ar fi ales pentru a-i se releva. Fascinantul ei univers de contururi, culoare și mișcare, aici iluide, aburi și magmă, aici solidificate în forme definitive la nivelul perceptiei umane, sentimentul ei, cind parca limpede preștiut, cind născindu-se abia din fiecare trăsătură de penel, devin ceea ce va fi fost piatra în mîinile Meșterului Manole. Pentru cei care îi cunosc opera, definitiv rămîne sentimentul că maestrul a descoperit intuiția Delta Dunării, după care abia noi, ceilalți, o percepem, și că o percepem nu atât cu simțurile noastre, cît cu ale sale, pe care cu generozitate ni le dăruiește fiecărui. Faptul că în zorii unei zile de vară, văzind deformată de aburi bisericuță din suburbia „Tudor Vladimirescu”, am putut exclama: „Fantastic, parcă e o acuarela de Constantin Găvenea” e un argument. Artistul lucrează cu arhetipuri pe care, cîteodată, însăși natura le imită. Un răsărit sau un apus de soare, un ochi de apă sau un mal de Dunăre, o barcă, poate cîteva sălcii, un colț din Tulcea de

ieri, un colț din Tulcea de azi, aburi, freamăt, culoare... iată întreaga sa operă! Inconfundabilă. Înimitabilă. Simplă și totuși atât de complexă. S-a spus despre Constantin Găvenea că e un impresionist, afirmație pe care acuarela sa o demonstrează și o depășește. Delta însăși e, avant la lettre, impresionista, e aşa de cind există ochi care o privesc, ceea ce ne face să credem că impresionismul a fost înainte de toate o stare de spirit a umanității. și acuarela e o materie și o tehnică impresionistă. Marii creatori însă nu încap în scheme didactice, trec numai prin curente și școli pentru a-și afla locul unic în constelația spiritelor nepereche. Marii creatori sunt, ab initio, clasici. Nu e nici o contradicție în termeni aici, clasic însemnând valoare acceptată și recunoscută evasiunanim. Constantin Găvenea este unul dintre clasicii acuarelei românești. Cunoște atelierul artistului de mai bine de două decenii. Mereu același. Acuarele înramate, acuarele așteptind să fie înramate, mape intregi cu cartoane lucrate în tuș ori în creion, cartoane așteptind să invie sub efectul acuarelei sau al tușului. Iar dintre ultimele, mereu, unul mai norocos, prinde chiar astăzi viață. Viață din viața artistului. Suflet din sufletul lui. Emoție din blinda și neobosită lui putere de a se emota, de a ne emota. Pe fibra cartonului începe să tremure aburos un răsărit de soare, la margini de ape și de ceruri, prin freamăt de sălcii... Încă o bucurie dăruită oamenilor. Încă un inceput al artistului. Încă o naștere a să, de unde sentimentul tinereții fără bătrînețe.

La mulți ani, maestre Constantin Găvenea!

ERNESTO MIHAILESCU

Spațiu geografic ce a operat de-a lungul timpului mutații calitative în arta tuturor pictorilor poziți în vacanțele lor estivale în aceasta parte a țării, Dobrogea este totodată locul de obicei a peste șaizeci de artiști: pictori, sculptori, graficieni, ceramisti, designeri, decoratori, a căror apartenență la ierarhia valorică a artei naționale s-a decantat și stabilit în timp.

„Lucrarea „Artiști dobrogeni”¹, pune în evidență toți artiștii originari din zonă, indiferent de centrele în care s-au stabilit ulterior și au creat. Ea înserează deopotrivă și pe aceia care nu aparțin, prin origine Dobrogei, dar și-au petrecut aici copilaria și adolescența, fiind legați deci sentimental, prinț-o bună parte a vieții lor de acest ținut, ce nu putea să nu influențeze formarea lor artistică ulterioara, — precum și pe acei artiști care, deși s-au stabilit mai târziu, în tinerețea lor în Dobrogea, s-au legal de acest ținut prinț-o statonică și indelungă activitate, cunoscută în țară și chiar peste hotare, obsedăți în exclusivitate de ideea reprezentării în arta lor, a peisajului local.

Pictorul Constantin Găvenea aparține acestei ultime categorii. El s-a identificat pînă într-atât, în cele cinci decenii de conviețuire cu peisajul dobrogean din nord — Delta, Tulcea și imprejurimile ei — încit acesta a devenit „personajul”² principal al creației sale. și pe bună dreptate, excepți cunoștuți ai operei sale l-au numit „poetul cel mai autorizat al Deltei”³, sau „Genius loci”⁴, ale cărui acuarele sunt o „emblemă a orașului Tulcea”⁵, pictorul insuși fiind numit „Bard al frumuseștilor Deltei”⁶, §.a.m.d.

Născut într-un sat ialomițean, Constantin Găvenea sosește în Dobrogea la numai 22 de ani, în 1933, unde va rămîne o viață, unindu-și propriul destin cu cel al acestor meleaguri. În aceste aproape șase decenii nu va încea să dea chip în lucrările lui, poeziei inefabile a frumuseștilor locurilor descoperite. Pentru redarea acesteia a practicat acuarela, învingind pas cu pas dificultățile ei de tehnica și de limbaj, ajungind, potrivit aserțiunii lui Ion Frunzetti, „cel mai bun acuarelist român în viață”⁷. Confruntările sale cu publicul, ca și cu confrății de bresla, începute în primul deceniu al stabilirii sale în Dobrogea, au avut apoi o regularitate constantă, în cadrul tuturor expozițiilor interregionale, la Iași, Galați, Brăila, Constanța, ca și la Saloanele Oficiale, apoi în expozițiile de grup ce se organizau la București, iar mai târziu în strainătate. Cele 15 expoziții personale deschise în această perioadă, majoritatea la București, l-au făcut cunoscut în întregii țări și i-au adus, în 1984, premiul special al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

Configurările peisajelor sale sunt de un acuzat laconism imagistic și cromatic. Simple, fără a fi simpliste, însă, ele inseră un apus sau răsărit de soare preferat printre stufăriș sau copaci, reflectat în apa lină, o barcă trasă, la mal, adăpostită sub o salcie, un cheiu, un remorcher, case ale Tulcei străjuite de „ileșă” minaretului bătrînei geamii, casuțe vechi, povîrnite sub acoperișuri grele de zăpadă, cu nori de fum înălțindu-se din hornuri, ulițe mărginite de copaci desfrunziți, poetice imagini, sugerind adesea poezia lui Alecsandri.

Un capitol distinct al acuarelelor sale îl constituie florile: petunii, dumitrițe, circumărese, adunate în buchet, așezate în ulcele de lut, pe un ștergar sau o scoarță țărănească, inseră și ele imagini de mare simplitate grafică ce relevă acea relație intimă a artistului cu motivul tratat, învăluit în aura unei lumini care este și lumina sufletului blind al artistului.

Crochiurile și schițele, inspirate de peisajul citadin, de arhitectura heteroclită a Tulcei deceniuului al patrulea al secolului îi-au slujit artistului mai târziu, prin anii 1967, ca material pentru

alcătuirea unui ciclu de litografii, real document al vechiului oraș. Minuția caligrafiei, relevarea detaliului arhitectonic menit să sugereze apartenență stilistică variată, siguranța liniei, adesea casanta sau rotunjita, rigoarea desenului, toate pun în valoare marea diversitate de stiluri arhitectonice, de elemente folosite disparat sau asamblate în cadrul unuia și același edificiu, evidențind, marea varietate a construcțiilor edificate de arhitecți și constructori, într-un oraș preponderent de negustori.

Caracterul informativ și documentar al acestui ciclu de gravuri devine cu atît mai valoros cu cit, ca și cum ar fi prevăzut dispariția vechilor construcții, în mare parte demolate și înlocuite de noi blocuri, în ultimii 20 de ani, artistul să grăbit să le transpună pe piatra litografică în tot mai multe desene, mai înainte ca ele să dispara sub buldozerele ce excavau, aducind în urma lor o alta arhitectură, a unui oraș nou a căruia identitate rezidă acum, în bună parte, doar prin vecinătatea lui cu Dunărea.

Constantin Găvenea s-a născut la 28 mai 1911, Ion Găvenea, tatăl, facea parte din a doua generație a familiei de moșani transilvăneni, originari din Fundata, de lîngă Brașov, deveniți, prin transhumanță, țărani agricultori în satul Sîntul Vasile din județul Ialomița. El se căsătorește în 1910, cu Elisabeta Șerbănescu, fiica unor țărani baștinași din comuna învecinată, Chioara, casatorie din care vor rezulta patru fii: Constantin, Gheorghe, Nicolae și Radu.

Primele clase primare, Constantin Găvenea le va urma la școala din comună; este perioada de care se leagă primele amintiri, ca și primele semne al unor inclinații artistice: „... în acești ani de școală aveam mare placere de a desena pe plăcuță de ardezie chipuri și de a colora, cu creioane colorate, imaginile din abecedar și din cărțile de citire. Îmi amintesc cu incintare și duioșie de indemnarea și „seriozitatea” cu care, la cei șase, șapte ani, din pămîntul elios al ultiții din fața casei parintesti, modelam fel de fel de figuri, păsări, animale și oameni”⁸.

Dar raiul copilariei se fringe brusc și copilul va cunoaște curind tristețea unor zile grele. Tatăl moare în primul razboi mondial, iar mama, vaduvă la cei 27 de ani, cu patru copii, fără nici o sursă de existență (decit o casuță și o palma de pămînt, pe care le va vinde curind), se aciuește la București, pe lîngă unchiul său Neculai Șerbănescu, pensionar, fost slujbaș la ministerul agriculturii. Probabil că cele cinci persoane sosite împovărau casa, și așa nu foarte îndestulată a pensionarului și reacțiile consoartei acestuia nu vor intîrzi să apară. La sfârșit mentorilor săi, Elisabeta Găvenea va interna în orielinatul de la Ungheni pe cei trei fii — Gheorghe, Nicolae și Radu, unde dealtele acesta din urmă va muri curind. Constantin rămîne lîngă mama sa, pe care nu o va părăsi pînă la sfîrșitul vieții acesteia, în 1984.

Despartirea de cei trei copii va fi curind urmată de plecarea de la familia Șerbănescu, mama artistului intrînd în serviciu în casa inginerului Nestor Urechia⁹, profesor la Școala de poduri și șosele din București. Om de aleasă cultură, de mare modestie și bunătate, admirator al naturii (serierile sale o confirmă)¹⁰, el își petreceea verile la Bușteni, unde lăsa și pe copilul Elisabetei, ureind cu el, pe poteci mai ușoare în munții Bucegi. „Acolo, în împăratia munților, mărele și neuitatul meu prieten și îndrumator a deschis ochilor și sufletului meu marea carte a naturii, fapt ce m-a influențat toată viața în activitatea mea artistică”¹¹.

Tot Nestor Urechia îl va inserie pe copil, spre a termina clasele primare la școala Sfintii Voevozi din calea Griviței și-l va îndruma să urmeze, după ce reușește la examenul de bursier, în 1923. Școala Normală de învățători din Ploiești. Elev bun la toate materiile, muncitor, conștiincios, liniștit, el se va distinge la orele de desen, remarcat și îndrumat în consecință, de către profesorul Ion Atanasiu.

Nedespărțit de carnetul de schițe, Constantin Găvenea desenează mereu în timpul liber portretele colegilor. Extinzând această preocupare și în afara școlii, ea va deveni curind o modestă sursă de ciștig, bani pe care-i trimitea mama, la București.

În relatăriile sale pictorul ne-a vorbit despre intuia sa lecție de pictură: „prima mea ocazie de a vedea cum se pictează a apărut într-o din vacanțele anului 1926. În acea zi, fiica scriitorului N. Urechia, Aimée, în vîrstă de 30-35 de ani, care studiașe pictura la Paris, a scos în curtea casei șevaletul, trusa de culori și pensulele. Vedeam pentru prima dată aceste ustensile necesare unui pictor. Am urmărit cum scurgea pe paleta culoarea din tuburi, cum a schițat pe cartonul de pe șevalet, cu pensula un peisaj din curte, — trunchiul unui copac, un boschet de liliac, o parte a gardului de scinduri din fundul grădinii și în dreapta o cladire — cum combina culorile cu cuțitul pe paletă, apoi le așeza pe carton”¹²⁾. Martor tacut și atent, elevul a adunat tuburile aruncate și cu ele, precum și cu cele dăruite, transformind un scaun în șevalet, într-o magazie din curte, pe un carton ne-preparat, a pictat, din memorie, un peisaj identic cu cel al lui Aimée. Nu peste mult timp, datorita grijei mamei, avea să aibă propria-i trusa, iar Nestor Urechia va interveni la pictorul Petre Bulgaraș să-i predea un timp lecții de desen și pictură. În casa acestuia, într-o din zile, Constantin Găvenea îl va vedea pe N.N. Tonitză, „... cu parul în vînt și ochi arzatori ca de un foc launtric, mistuitor”¹³⁾. Paralel cu aceste lecții de inițiere, tinerul vizitează Muzeul Național de artă și expozițiile ce se organizau la Ateneul Român și în sala Universul, prilej al unui contact nemijlocit cu opere ale vremii.

Pasiunea adolescentului pentru pictura era dublată de sensibilitatea unei ființe tacute, retrasa, emotiva, dar de o nebună putere de concentrare asupra lucrului. Devenise cunoscut ca „pictor” în toată școala, astfel ca în ultima clasă va fi indemnătat cu insistență de către profesorul sau de limba franceză, scriitorul I.A. Bassarabescu, să urmeze Academia de arte frumoase, spunându-i: „Misia dumitale nu este, tinere de dascăl, ci de a fi creator”¹⁴⁾. Scriitorul I.A. Bassarabescu se va deplasa, special, în acest scop, de la Ploiești, unde locuia, la București, conducindu-și elevul la prietenii săi Costin Petrescu și Camil Ressu (primul atunci profesor la școala amintita), spre a le cere parerea asupra lucrărilor pe care Găvenea, avându-le sub braț, urma să le prezinte. După ce au fost privite indelung, a urmat un răspuns lapidar, edificator, al lui Costin Petrescu: „Tinere, te aştepț la examenul de admitere!”¹⁵⁾. Aceste cuvinte certificau orientarea și bunele intenții ale scriitorului Bassarabescu și mai ales speranțele elevului. Dar, cu toate aceste clipe de incurajare și bucurie, de dorință de studiu, cu tot indemnul și sprijinul promis, cu toate că și pe diploma să de capacitate insuși directorul școlii normale menționase: „Inclinații distinse pentru desen și pictură”¹⁶⁾, în 1929, la 18 ani, după indelungi frământări, tinerul Găvenea socotește ca nu are dreptul să-și impovareze mama cu încă șase ani de trudă pentru a-l întreține la studii și, deși cu regret, optează pentru o catedră în învățămînt.

Vă fi aşadar învățător, din 1929, mai întâi în comuna Filipești de Tîrg din județul Prahova, apoi în satul Colțul din vale al

comunei Cocorești, din același județ, în comuna Bosanci a județului Suceava, pînă în 1932. Este anul în care începe serviciul militar, incorporat în regimentul Vinători de gardă nr. 2 din București, prilej de a-și continua, în timpul liber, preocupările sale artistice.

În anul 1933, eliberat, se va a纺a, în sfîrșit, învățător definitiv repartizat într-o dintre cele mai pitorești comune ale județului Tulcea-Sarichioi. Locuită preponderent de pescari lipoveni, atunci, ca și acum, comuna avea conture etnografice specifice, caracteristice satelor lipovenesti din zonă, privind mai ales arhitectura: casele aşezate toate cu față spre est, prelungi, albe, strălucind în soare, acoperite cu stuf, cu prispe și variate decorații în lemn traforat la streșini, frontoane laterale și țepi, cu templaria de un albastru puternic, sinilu. Nicăieri, în nici o altă zonă dialogul albului imaculat al varului luminos cu albastrul intens nu este mai contrastant și armonios totodată exprimat, punindu-se reciproc în valoare. Curțile curate, cu copaci și bolți de viață de vie suplinesc absența vegetației satelor aflate în afara marginilor de ape, din nordul Dobrogei.

Constantin Găvenea a fost, în cei zece ani pe care i-a trăit în această comună, modelul real al dascălului perioadei interbelice, epoca dominată încă, pentru învățămînt, de ideile benefic reformatoare ale lui Spiru Haret. El s-a ocupat cu dăruire, nu numai de elevi, în cadrul școlii, ci și de oamenii din sat, de condițiile de culturalizare a acestora. Împreună cu ei, caci avea curind să le ciștige increderea, în pofta tinereții sale, a înființat și construit localul Căminului cultural, dotat cu o sală specială pentru conferințe și spectacole, cu o scenă a carei cortină a picat-o el însuși, cu o cameră pentru muzeu etnografic și piscicol, o altă pentru bibliotecă și o a-treia pentru consultațiile pe care le acorda populației, medicul din comuna.

Tot la indemnul sau obștea a contribuit la ridicarea, unui monument al eroilor din primul război mondial, apoi, mai tîrziu, a unei biserici pentru cartierul veteranilor, locuit de populația românească, minoritară numeric față de cea lipovenească, ce nu avea lacaș de cult propriu. Icoanele, catapeteasma și interiorul bisericii vor fi pictate gratuit de Constantin Găvenea. Cum tinerul învățător nu urmase studii de pictură religioasă, a fost nevoie de o indelungă muncă de documentare, studiind cu atenție icoanele și interioarele bisericilor din comunele Zebil, Sabamgia, Babadag și orașul Tulcea¹⁷⁾. Totodată nu au lipsit deplasările pentru consultații privind iconografia, cu pictorul Costin Petrescu, specialist în frescă.

În elanul său tineresc de contopire cu interesele comunei, nu a fost totuși scutit de unele, dezamăgiri. Bineînțeles că o anchetă a fost declanșată de reclamații ale unor pictori profesioniști din Tulcea, care nu știau că Găvenea nu avea nici un beneficiu material. Ea s-a soldat însă cu binecuvîntarea și aprobarea continuării luerării, verdict dat de episcopul Cosma Petrovici, al Episcopiei Dunării de Jos, din Galați, aflat atunci la Mănăstirea Cocoș, din județul Tulcea, căruia îl reveneau în grije toate parohiile din Dobrogea. Pictura bisericii cu hramul Sfintul Nicolae din Sarichioi stă și astăzi mărturie a unei pilditoare hărnicii, a unei capacitate creaționale revelatoare, dacă luăm în considerare că autorul era de numai 25 de ani.

Animator cultural talentat, om de inițiativă, Constantin Găvenea s-a ocupat și de teatrul de amatori. Cu colegii din satele vecine a încheiat o echipă culturală, al cărei program se alcătuia din: o conferință, coruri și piesă de teatru „zorile” de St.O. Iosif. Spectacolele erau susținute într-un mare număr de sate ale județului, inclusiv în cele din Delta, „parcurgind în acea-

vacanță", după cum povestește pictorul, „cu entuziasmul și dăruirea tinereții, distanțele de la o localitate la alta, cu căruțele, pe jos, cu vapoarele sau cu bărcile”¹⁸. Atunci Gavenea a întlnit prima dată și a îndrăgit definitiv peisajul Deltei, căruia îi va dedica mai târziu, întreaga sa creație artistică.

Pentru prodigioasa activitate extrașcolară din acei ani, istoricul Constantin C. Giurăscu, rezident regal al Dunării de jos, l-a felicitat, cu prilejul unei vizite în comună, i-a trimis o scrisoare oficială cu elogioase aprecieri și a determinat decorarea învățătorului Constantin Gavenea cu Ordinul Meritul cultural clasa II-a.

Constantin Gavenea s-a căsătorit în 1934, cu educatoarea Angela Galațeanu, cu care va avea doi fiți: în 1937 pe Gheorghe (tehnician la Tulcea) și pe Ștefan, născut în 1944, grafician, membru al Filialei U.A.P. Tulcea.

Debutul său artistic, Gavenea îl fixează în anul 1934, cînd, ca numeroși artiști de pînă la el, expune o serie de naturi moarte și peisaje, în vitrina librăriei lui George Hangu, aflată în centrul orașului Tulcea. Se stabilește însă în acest oraș abia în 1942, fiind numit inspector al caminului cultural județean, afiliat Fundației culturale regale. I se va ivi din nou prilejul unor peregrinări prin satele și comunele județului, mai ales ale Deltei, pe care le strabatea însoțit permanent de carnetul de schițe.

Anul 1948 îl găsește profesor de desen la școlile generale, ale liceului Spiru Haret și Liceului pedagogic, precum și la secția de arte plastice a Școlii de muzică, la aceasta din urmă răminind, prin mărire catedrei, pînă în 1967, data pensionării. Foarte bun pedagog, legat în ultimii zece ani numai de această școală, va pregăti cu grije generații întregi de tineri, adesea însoțindu-i la examenele de admitere la Liceul de arte N.N. Tonitza din București și la Institutul de arte plastice N. Grigorescu. Nu puțini dintre aceștia s-au afirmat ulterior în viața artistică a țării, păstrînd recunoașterea și prietenie de o viață profesorului lor, cum este cazul pictorilor: Eugen Brătianov, Lidia Stăres, Eugen Barău, Ștefan Gavenea, Liviu Hamza, Dumitru Șmaleniec și alții.

La puțin timp după stabilirea sa la Tulcea, începe perioada care marchează orientarea artistului către tehnică temperei și a acuarelei. Oportunitatea de mai târziu pentru aceasta din urmă s-a născut din adincirea cunoașterii frumuseții Deltei în toate anotimpurile, ca și din înțelegerea, pe alt plan, a acestei „minunate cărți a naturii”, care farmecă privirile și încinta suilului”¹⁹ celor ce o cunosc, din dorința de a reda mirificia ei lumină, schimbătoare de la o oră la alta a coloritului ei variat. Artistul descoperise un vast cîmp de investigare, ce-i oferă priilejul unor experiențe artistice. „De fapt ea, Delta, e frumoasă în fiecare anotimp, chiar în cel al iernii, cînd totul, pe grinduri este acoperit de stratul alb, pufoș, cu elipiri argintii al zapezii și trunchiurile scorburioase ale salciilor desfrunzite, padurea imensa de stușariș, toate par incremenite ca la un semn magic. Pe drumurile ei de apă, mergind anii în sir cu șalupa, cu barca, sau pe jos, străbatînd-o în lungul și latul ei, de la malul mării și grindul Crasnicol la Periprava, de la Gura Portișei, Periteașca și insula Sahalin, la Mila 23 și padurea Letea, am patruns în linistea ei primitoare”²⁰. Și intr-o deplină și totală izolare, artistul stabilea, de fiecare dată, acea comunicare directă cu misterioasa frumusețe a formelor și culorilor ei, atât de necesară transfigurării naturii în imagine artistică.

Aici, la Tulcea și în imprejurimi s-au născut, unii răminind în localitate, alții stabilindu-se în diferite orașe ale țării, mulți

dintre cei peste, săizeci de artiști dobrogene: zugravi de biserică, pictori, sculptori, graficieni, precum: Enache Cardaș (1848-1938), Stavru Tarasov (1883-1961), Gheorghe Sărbu (1883-1955), Vasile Chiriachide (1886-1926), Ion Jalea (1887-1984), Eugenia Andreeșu (1890-1959), George Cardaș (1891-1980), Vasile Pavlov (1900-1973), Alexandru Ciucurencu (1906-1979), Ecaterina Cristescu Delghioz (1907), Rusu Ciobanu Victor (1911-1982), Constantin Calafeteanu (1911-1984), Lazar Anton (1913), Clelia Ottone Obreja (1924), Adalbert Poch (1930), Gabriela Draguț (1935), Ștefan Știrbu (1935), Carmen Pătulea (1940), Ștefan Gavenea (1944), Eugen Brătianov (1940), și mulți alții. Dar niciunul dintre aceștia nu și-a legat atât de strîns destinul devenirii lor artistice cu peisajul local, ca acest „solitar al acuarelei”²¹, adoptat de el prin voință proprie și însoțindu-și în totodată ca pe inițiativa de căpătii, de început și de o viață a operei sale.

Anul 1967, data pensionării, consemnează și începutul unei noi preocupări: realizarea unui ciclu de litografii intitulat „Tulcea veche”, pe care o va continua, paralel cu acuarela.

Activitatea expozițională a lui Gavenea, după debutul din vitrina librăriei tulcene - 1934 - va cunoaște o etapă locală, cuprinsă între 1938-1950, cînd expune împreună cu pictorii Geo Cardaș și Vasile Pavlov, organizind în localitate mici expoziții. Din anul 1950 însă, pînă în 1990, tiup de patru decenii artistul va avea o prodigioasa prezență expozițională, participind la peste 100 de expoziții colective, deschise la Tulcea, Braila, Galați, Iași, Constanța, Medgidia, în stațiunile de pe litoral, la Cluj, Vaslui, București și în alte centre al țării. Va organiza cîteva expoziții personale în țără, majoritatea la București, Tulcea și Constanța și cinci în strainatate, la Stuttgart, Mannheim, și Heidelberg, în R.F.G., la Alborg în Danemarca și la Ismail în U.R.S.S. Lucerari semnate de artist vor fi prezente în peste douăzeci de ansambluri expoziționale de artă românească deschise în mari centre ale lumii, la: Roma, Sulmona, Orvietto, Genova, Mantua, Ascoli, Berlin, Perth (Australia), Cairo, Sofia, Baku, Moscova, Beijing, sau alte orașe din Grecia, Iugoslavia, și Turcia. Va fi invitat să participe, cu lucrari la expoziția Societății Internaționale de artă de la Tokio, în 1981. Colecții particulare de artă, sau ale unor muzeu din Franța, R.F.G., Elveția, Iugoslavia, Japonia, Norvegia, Danemarca, Tailandă, Srilanka, și alții, vor deține în patrimoniul lor acuarele semnate de artist.

După mareea sa retrospectivă deschisa în sala Dalles, la București, i se va decerna premiul special al U.A.P. din România, în 1984.

Expozițiile personale au fost pentru artistul sensibil și emotiv, mereu clipe ale unor amintiri privind începutul greu al muncii sale artistice, privind primul „atelier” din magazia curții familiei Nestor Urechia, dar mai ales amintirea vechii permanente a mamei, „primul meu public și critic”, ființa careia i-a datorat totul și al cărei portret în tuș a deschis, în semn de pios omagiu, totdeauna, simbolul acestor expoziții.

Promotor al mișcării artistice locale, a definirii ei ca cineaclu în 1971, apoi ca filială a U.A.P. în 1978, ca și a organizării simpozioanelor de pictura de la Tulcea și Calică, ce grupau anual, artiști de prestigiu din diferite zone ale țării, Constantin Gavenea este în totodată inițiatorul și organizatorul Galeriei de artă Dacia, sală de expoziții, a cărei inaugurare s-a făcut în 1978, prin expoziția Ion Jalea și Alexandru Ciucurencu, artiști originari din județul Tulcea.

IARNA ÎN DELTA

Prin toată activitatea sa Constantin Gavenea s-a impus ca o prezență de mare demnitate ce a adus un spirit mereu proaspăt în viața artistică a orașului, prin imprimarea unei riguroase periodicați a manifestărilor expoziționale colective, în timp, dar mai ales prin probitatea sa umană, conturată de o excesivă discreție și modestie, prin calitatea și unicitatea creației sale.

Fotografii și documente de arhivă din fondul statului sau particulară, catalogele Saloanelor Oficiale ale unor expoziții de grup sau personale din ultima sută de ani, ca și presa vremii, opere de pictură datează, cu indicii asupra localității în care au fost luate, ansambluri de pictură religioasă ale unor biserici, executate în epoca, sănătoasă și atîtea mărturii care atestă legăturî

ale unor reprezentanți de seamă ai artei românești cu Dobrogea, anterior celui de al doilea deceniu al secolului XX. Semnalarea, prin documente, a prezenței artiștilor în acest lîmput încă de la sfîrșitul veacului trecut, contribue la o mai detaliată cunoaștere a relațiilor lor cu Dobrogea, a implicațiilor determinante în arta românească de aceste legături, cît și devansarea datei „descoperirii Dobrogei” de către pictori în timpul campaniei din 1913, — teză general acreditată de istoriografia de artă — cu cel puțin două decenii.

Astfel, din punct de vedere documentar interesul creatorilor români pentru peisajul dobrogian se manifestă deja de la începutul veacului trecut; este de ajuns să semnalăm prezența în Dobrogea (și lucrările rămasă de la această o confirmă), a lui Theodor

Aman, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Nicolae Vermont, Eugeniu Voinescu, Dimitrie Hîrlescu, Marius Benescu și alții, într-o perioadă în care patrund în arta noastră cuceririle picturii de plein air. Apropiera nu este întimplătoare, deoarece, Dobrogea, prin desfașurările largi ale peisajului ei aspru, prin lumină specifică, putea să-i ajute pe artiști în urmărirea și cristalizarea formelor, deci în afilarea unui suport care să înlesnească afirmarea virtușilor lor coloristice, ce vor devine caracteristice școlii naționale de pictură. Exemplele concluziante care acreditează aceasta afirmație sunt revelatoare pentru centrul Dobrogei și litoralului marii, mai ales.

S-ar putea chiar formula teza primatului dobrogean în peisagistica noastră. Caci sentimentul liberei contemplații a naturii s-a impus etapa cu etapa în arta românească modernă, ale cărei începuturi trebuie raportate la formația academică a primilor ei creatori.

La Tulcea este cunoscută, ca printre primele, prezența lui Ștefan Luchian, care, împreună cu Constantin Artachino, va fi angajat la zugravirea catedralei din localitate, între 1896-1899. Dar întlnirea pictorului Luchian cu spațiul dobrogean și peisajul marin trebuie să fi avut loc înainte de 1896, de vreme ce, în expoziția Independenților din același an figurează cu lucrari pe temă dobrogeană.

Ca și Balicicul, Tulcea și Delta au atras artiștii în vacanțele lor estivale. Printre ei Marius Bunescu va picta chiar la începutul celui de al doilea deceniu al acestui veac, la Sulina și Tulcea; și vor urma, foarte curând, în ordinea oprișii lor aici, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Dărăscu, Francisc Sirato, Jean Al. Steriadi, Camil Ressu, și mai târziu, Petre Iorgulescu Yor, Lucian Grigorescu, Micaela Eleutheriade și mulți alții.

Caracterul calitativ nou al operelor inspirate de aceste locuri va purta amprenta personală a fiecărui artist, constituindu-se ca etape în evoluția creației lor; Delta, Tulcea și peisajul de la malul Dunării, ca motive picturale, vor determina cristalizări de viziuni divers și diferit asimilate. Aspră sau diafana, ardenta sau intimă, lumina Dobrogei va patrunde, omniprezentă în spectacolul plastic al imaginii, determinându-l.

Urmărind reacțiile pictorilor care vor continua să vină vara de vară aici, vom putea consemna și ideea „descoperirii Deltei”, caci, ca și Balicicul, Dobrogea toată, Delta și peisajul tulcean și al Dunării au reprezentat pentru pictura românească un drum al unui pitoresc aparte, specific. și dacă Balicicul, și litoralul au imprimat picturii românești un anume fast, o cadență armonică în organizarea imaginii, adesea nu lipsită de decoratism, prin desfașurările lor spațiale vaste, prin calitatea mediului vizual, zona de nord a Dobrogei a patrund în pictura românească întii prin recuziția Dobrogei „sarace”, apoi prin particularitatea Deltei și Tulcei, prin pitorescul lor inedit, prin lumina lor irizată.

Foarte puțini însă, dintre numeroșii artiști care au poposit de-alungul timpului în toată Dobrogea, vor practica acuarela în exclusivitate ca gen de sine statutor; desigur, schițele pentru compozиții erau lucrate la față locului, după motiv; de o surprizătoare prospețime, notațiile urmău să fie finite în ateliere. și totuși, N. Dărăscu, I. Iser, Șt. Dumitrescu, Gh. Petrașcu, N.N. Tonitza, Șt. Popescu, Fr. Sirato și foarte mulți alții vor lasa asemenea opere care vor depăși caracterul unor lucrări pregătitoare; laviurile, sau schițele în tuș, creion colorat, acuarela sau zemuri de cafea ale acelorași artiști au rămas ca opere valoroase în zestrea artistică a țării. Abia mai târziu însă, prin

L. Grigorescu, M. Bunescu, J.Al. Steriadi, P.I. Yor, R. Iosif, H. Catargi, și alții, tezaurul artistic al țării se va imbogăti cu suite întregi de acuarele inspirate de acest ținut.

Cu cei care au continuat popasurile estivale la Tulcea, Nutzi Acontz, R. Iosif, Petre Hîrtopeanu, Gheorghe Ivanceanu, Dem Iordache, Sofia și Paul Uzum, Eugen Ispir, Clara Cantemir, și alții, Constantin Gavenea va lucra într-un climat de emulație, într-o lume a comunicării, a confruntării chiar. Nu se va putea vorbi însă, în nici un caz, de vreo influență. Constantin Gavenea rămîne singular, dar nu insigurat, printr-o aderare și apartenență decisiva și definitorie pentru arta sa, la peisajul local. Va contribui la aceasta și contactul permanent, în toate anotimpurile, cu natura acestor locuri, tocmai prin stabilirea sa definitivă în mijlocul lor. Va lăua zile în sir în Delta, în imprejurimile Tulcei și la malul Dunării, ca și în atelierul din curtea casei, facind și refăcind imaginile. „Am stricat multă hirtie, culoare și timp, pînă ce lăuerind an de an, am reușit să captez atmosfera, linisteala și lumină intinderilor de ape, în care se reflectă, ca într-o oglindă, trupurile salupelor, remorcherelor, băcazelor, bogata vegetație de stufoși și salci, aspectul vatos al norilor, apusurile sau rasăriturile de soare, care și scaldă simfonie de culori în apa liniștită a ghioulurilor, canalelor, sau în aceea a Dunării”²³⁾, spune pictorul.

Afirmația lui Herbert Read²⁴⁾, potrivit căreia „... arta este o activitate umană realizată prin mijlocirea unei personalități...”, iar „... valoarea ei depinde de adincimea simțirii umane”, își așază și în cazul lui Gavenea confirmarea. Pictura de plein air, de filiație impresionistă „portret poetic al privelișii locale”²⁵⁾, creația lui Gavenea inseră o pagină importantă în arta contemporană, definitorie pentru subiectul inspirat de natura nordului Dobrogei. Opera sa se adresează privitorului, angajându-l în dialogul cu natura, pe care artistul îl propune, prin conținutul dens al lucrărilor sale, exprimat prin mijloacele specifice genului: tonuri iluide, vaporioase, delicate, ce sugerează atmosferă, aerul, ceața sidefică, apa, cerul, dealurile, ambarațiunile, adesea construcții, toate devenind variante ale aceleiași materii iluide. Preocupările artistului se îndreaptă mereu spre peisajul mîrific al apelor Deltei și canalelor ei, al Dunării, al orașului Tulcea, cu care el se așază într-o permanentă relație intimă de comunicare. Temperament liric, Constantin Gavenea filtrează emoțiile proprii; el se oprește cu atenție asupra datelor realului, visind în fața peisajului ales, obsedat de surprinderea tranzitoriului; emoția spontană, elementul clipei devin la el, element durabil, definitiv, prin opera. Fixind aspectul exterior al datelor concrete, artistul inseră totodată esența lor spirituală, prin limbajul culorilor și linialor. Coloritul fin, gradat al lucrărilor concordanți peisajelor din natură, corespunde firii sale poetice. Acordurile cromatice, cu sens muzical, surdinizat, sunt rezultat al unui temperament capabil să fixeze, din multitudinea bogăției de colorit a naturii, acele cîteva tonuri care formează un sistem incheiat, de perfectă armonie: Peisaj din Delta, Ploaie, Copaci în Delta și alții. Aceasta concordanță între elementele constructive ale imaginilor pornește, negreșit, nu numai de la sugestiile naturii, ci și din atitudinea poetică a artistului aflat în față cu natura și care știe să descopere acordurile ei cromatice, caci „... într-o clipă de iluminare mina poetului a strins mina pictorului. Ce ciudat: erau cele două mâini ale lui Constantin Gavenea”²⁶⁾. Totodată asocierea culorilor depinde în mare măsură de aplicarea legilor perspectivei aeriene. Gavenea obține,

prin intermediul gamei cromatice, neașteptate modulații: reliefarea sau estompează conturele, alternează sugestiv planurile, îndepărtează sau apropie detaliile, ori le ascunde în ceturile sfidate, privitorul bănuind doar conturele. Linia se contopește, dispărând sub tonul catifelat care mîngiie, parcă, detaliul. În asocierea culorii — lumină autorul descoperă jocul fascinant al nuanțelor. O cultură plastică temeinică, un meșteșug stăpînit, datorat exercițiului îndelungat în fața naturii, l-au condus către siguranța ochiului și a mijii, către capacitatea selecției elementelor din natură, a transfigurării lor imediate în imagini artistice, căci acuarela cere rapiditate în execuție și „impune un ochi format capabil să surprindă de la început cea mai elocventă orinduire a formelor și culorilor din fragmentul de natură pe care artistul își propune să-l cuprindă în comentariul său plastic. Și Găvenea are această calitate esențială a acuarelistului”²⁷. „Pentru a putea obține fluiditatea, transparenta și vibrației tonurilor, în acuarelele executate în Delta am lucrat în tușe repezi, spontane și sigure, reținând în lucrare numai elementele esențiale, înălțând detaliile nesemnificative și ferindu-mă astfel de pictorescul ilustrativ, facil”²⁸.

Armonia cromatică a imaginilor, subtilitatea, farmecul mol-com al realității sugerate, ca și al culorilor, nu se încheagă de fapt doar printr-o succesiune de tonuri sugerate de natură, ci printr-o conjugare temerară a nuanțelor menite să configureze în principal atmosfera. Expresivitatea culorii, laconismul ei, inexistența desenului, a conturului, evident doar în lucrările mai vechi din prima perioadă de creație, atribue acuarelelor sale valențe și sensuri meditative, sugestii ale unui lirism învăluitor, o impresionantă putere de evocare a atmosferei.

Universul operei lui Constantin Găvenea solicită interesul publicului tocmai prin spontaneitatea, puritatea, claritatea și limpezirea imaginilor, a valorilor lor tonale, ca și printr-un anume fond emotiv. Stabilitatea legăturilor, a relațiilor directe și permanent cu motivul, căci artistul este subjugat, cucerit mereu de frumusețea Deltei și imprejurimilor ei, relevă contopirea, suprapunerea vieții artistului cu „biografia” operei sale ca și pasiunea constantă pentru imaginea apelor pe care le-a îndrăgit în anii dintii ai stabilirii sale aici. Această pasiune pentru pămîntul intersectat de ape se conjugă cu o puternică dorință de a descoperi mereu noi și noi aspecte, locuri, noi imagini plastice. Se poate afirma că viața lui Găvenea este o opțiune ce ține de crezul estetic pe care peisajul local îl-a conturat în timp și pe care îl practică cu inepuizabilă forță. Nu sînt puține cazurile în istoria artei universale, cind natura creației unui artist devine deplină, determinată și dirijată de locul ales, în care el se stabilește și căruia îi subordonează în întregime aspirațiile, gîndurile, opera sa. Constantin Găvenea aparține acestei categorii de artiști, capabil să se dăruiască pînă la identificare cu motivul îndrăgit. El trasează prin arta sa o reală „imagine monografică a acestei zone fixind prin repere trainice imaginea unui oraș”²⁹, în care s-a stabilit și „își poate recunoaște inserția sa istorică în timp”³⁰.

Creația sa de pînă în 1950 relevă preferința artistului pentru formele plastice concentrate, solid construite, cu detalii grupate în jurul unui centru de interes, alcătuite prin culori dense, adese opace, contribuind la această impresie și folosirea temperei; preferința pentru perspectiva geometrică era și ea evidentă. Conturul clar al elementelor constitutive ale imaginii se organizau centriped, în funcție de un element central: o căpiță de fin (Peisaj la Telița), un barcaz (Vase la mal), ș.a. Este, totodată, perioada

practicării peisajului citadin și de iarnă: Stradă înzapezită, Iarna la cheiu, Peisaj de iarnă, ș.a., în care se vădește o anume rigoare a desenului, o disponibilitate pentru practicarea culorilor de apă, ce anunță deja siguranța minuirii lor de mai tirziu, aici constrinsă încă de linia de contur. Relevante, încă de pe acum, apar preferințe pentru echilibrul planurilor compoziționale, acuratețea tot mai manifestă a desenului, o anume tendință spre laconism cromatic și luminozități irizate, calități ce se vor accentua și decanta în timp. Exercițiu necesar, indispensabil, benefic pentru activitatea ulterioară, peisajele din această perioadă îi vor prilejui însușirea mai temeinică a legilor caracteristice desenului, impunîndu-și o disciplină de gîndire și discernere în rigoarea selecției elementelor importante ale imaginii. Perioada de acumulări a coincis și cu aceea a unor călătorii documentare în țară și mai tirziu peste hotare, prilej de largire, de îmbogățire a registrului tematic, dar mai ales de limbaj. Peisaj din Sighișoara, Case din Fundata, ș.a. vor abunda în nuanțe acide, mai întii, în culori tari, grănițate de conture, adese îngroșate, menite să pună în evidență detaliu, alte ori întregul. Ele vor forma un capitol distinct, ce nu va corespunde însă, așa cum vom vedea, firii și orientării sale ulterioare. Foarte curind, artistul se va elibera de aceste sugestii plastice, care rămîn singulare în opera sa, eliberare determinată de pasiunea pentru motivul căruia îi se va dedica total — Delta — ca și evoluția sa artistică firească. Atașamentul pentru motivul local nu decurge, cum ar părea, numai dintr-o îndelungă conviețuire cu acesta, ci dintr-o coincidență, poate a calchierii peisajelor de ape pe modelul său lăuntric, interior. Insingurarea, starea de sușet, de înțeleaptă și liniștită contemplare a artistului, iată tot atîtea trăsături care-l vor apropia vădit de peisajul ce îl-a fascinat în tinerețe și pe care îl-îndrăgit, deci, nu întîmplător. Trăind mereu în vecinătatea acestor locuri, lucrind cu obstinație, Constantin Găvenea, se va opri, firesc, asupra luminii, asupra ceturilor diafane, spre a găsi modul cel mai potrivit de a le reda prin culoare. „Peisajele sale se compun din tușe repezi, sigure, uneori vibrante, dar întotdeauna hotărîte de lumină. În dialogul atmosferei și apei cu pămîntul elementul esențial îl constituie impalpabilul primelor, determinat de imaterialitatea luminii”³¹. El va recurge la un colorit armonios, restrîns, limitat la foarte puține culori, aproape monocorde, exploatînd efecte ale transparentei lor discrete, ca și a desăcerii acestora în multiplele lor valori tonale. Artistul estompează conturele imaginilor care dispar treptat sub culoare, înlocuite de fluiditatea zemurilor delicat colorate ale acuarelei, în ultimul timp cu dominante cromatice de: gri, violet, albastru și brun. Astfel, semnul grafic nu mai apare decît foarte rar, discret și parțial, doar pentru a indica un anume detalii, uneori vertical. Fiecare imagine are concretețea ei proprie și o anume forță ce-i definește, identitatea: Dimineața în Delta, Sâlcii la mal, Înserare în port, Monumentul, Tulcea cu minaretul, Arbori, ș.a. Se poate vorbi aici într-un anume sens, de virtuzitatea stăpînirii tehnicii acuarelei, de o plastică echilibrată, concordanță sufletului său de poet. Nostalgicelor surgeri de ape artistul le va răspunde, prin opere, cu delicatețî de tonuri cenușii, dar luminoase, cu simplificări compoziționale, cu un limbaj plastic rafinat. De fapt peisajul este genul reprezentativ pentru creația sa, ce vădește o profundă înțelegere a naturii, o interpretare creațoare a acesteia. Atmosfera peisajelor este elementul principal al imaginii, ivită din natura contemplată, și din forță, din capacitatea de neconfundat a artistului de a îl se dăruii, confinsindu-se prin operă. Atmosfera peisajelor este recompusă pe baza

INSERARE ÎN DELTA

aspectelor concrete din natură, reproiectată printr-o viziune proprie, printr-o intensă, afectivă comunicare a artistului cu locurile privite, din care rezultă, parcă, indicii asupra unei precise imagini a naturii însăși. Planurile se succed ca ecrane transparente în adîncimea, dată de perspectiva aeriană, pînă spre un orizont îndepărtat. Colorile devin tot mai fluide, se topesc unele în altele, imaginea, epurată de detalii, apare ca o sugestie a naturii, culoarea-lumină prevalind.

Artistul redă distinct însemnele caracteristice locurilor, reușește să configureze atmosfera și coloritul inedit al anotimpurilor, mai ales al toamnei, să transpună, luminozitatea irizate. El convinge treptat că stăpînește deplin tehnica acuarelei, că a reușit să-i folosească toate resursele ei în opere mereu inedite. Din predilecția sa pentru peisajul de Delta, pentru „lumina tulburătoare și colorile mișcătoare ale apelor, de aici decurge, din acest aliaj clasic/romantic, un selfcontrol al acțiunii artistului în dialog cu natura, de aici ponderea, măsura și armonia imaginilor”³²⁾.

Folosind efectele, de mare subtilitate ale colorilor de apă, artistul inscrie mereu alte aspecte ale naturii: Dealuri dobrogene în armonioase tonuri de ocre, brun și roșu, sugestiv colorit de toamnă, Yole pe lac, sau Ploaie, aceasta din urmă o realizare de excepție a genului, toate închegate din valori de gri, violaceu și brun-albăstrui. Ele apar învăluite într-o lumină calmă, în care tonurile cenușii, închise, nu sunt sumbre, ci dimpotrivă, înviorate de albul pur al hîrtiei, lăsat îci, colo liber, spre a sugera atât spațiul dintre elementele componente ale imaginii, cît și ca mici puncte de intensă lumină.

Acuarelele lui Constantin Găvenea apar astfel mereu innoite, chiar în această tehnică în care totul parea că s-a spus deja. Lumina irizată, orizonturile diafane din peisagistica lui Găvenea sunt expresia unor căutări de valori și raporturi spațiale, iar alternanța cromatică, diluția pigmentului, concură și ele la spontanea impresiei de spațialitate, de infinit, de aer învălitor. Nu vom întlni în creația lui stilizări sau tendințe ale unor efecte decorative. Artistul se lasă aparent atras de miracolul naturii, de locuri simple, aflate într-o profundă rezonanță cu suflul său de poet. Este atâtă armonie, pace și liniște, iar fuziunea dintre detaliile constitutiv ale ciclului de opere cu motivul Deltei este atât de organic și firesc închegat, încit sentimentul imensității spațiale în depărtare și în înalt, deopotrivă, de curgere neîntreruptă a clipei, este deplin.

Fascinat de jocul luminii naturii, de poliromia frunzelului deșteptător de viață al primăverii, de registrul bogat al toamnei, pictorul pare dispus să stea zile întregi în mijlocul naturii schițind, sau lucrînd direct, à la prima, de cele mai multe ori direct, în culoare, pe hîrtia umezită, trasind impresiile și gindurile sale. În atmosferă liniștită, solitar, în atelier, lucrul se prelungeste în opere ce redau forța regeneratoare a naturii. Valorificarea volumelor, a „mobilității” formelor, a suprafețelor și colorilor, toate sint în raport și determinante de omniprezentă lumină. Artistul prelungeste planurile frontale, adesea unele în altele, într-o anume succesiune, redată prin diferențierea uneia și aceleiași culori, ce omite procedeul contrastelor, folosind treceri subtile gradate; alteori petele de culoare suprapuse, și mențin, nealterată transparența, limpidațea, fluiditatea.

„... am putea afirma că Găvenea este un pictor al luminii pe ape. Nu adîncimea apei îl interesează, sau materialitatea ei, ci reflexele luminii și efectele umbrei pe întinsul apelor”³³⁾.

Desigur, modalitățile stilistice ale lui Găvenea nu s-au configurat dintr-o dată, sau accidental. Articularea imaginilor, gradarea colorii, distribuirea ei pe suprafață hîrtiei, etc. a fost un proces îndelung, de experiență acumulată în timp. Pe de altă parte, am putea afirma că aceste cuceriri erau mai mult decît inevitabile, cunoșind marea capacitate de muncă a artistului, căruia spectacolul naturii îi oferă nu numai posibilitatea de a-i reda detalii, părți componente, ci și lumina dinăuntru pictorului însuși, capabilă să confere, imaginii o semnificație emoțională învecinată cu reveria.

Procedeele tehnice folosite imprimă imaginilor puritate și claritate, limpezime și o anume prospețime, pentru că artistul se contopește cu ritmurile naturii însăși. Sensibilitatea nativă a artistului, hrănita de o adâncă cunoaștere a naturii îl determină să o vadă în toată desfășurarea ei de culori și forme, să caute și să găsească tonurile adecvate sistemului de remodelare a celor văzute. Ritmurile molceme ale împrejurimilor imprimă, adeseori unor lucrări, armonie și grandoare, căci artistul este mereu atent la configurațiile naturii la muzicalitatea rafinată a tranzițiilor de tonuri și nuanțe, sub lumina generoasă ce le scaldă. „Contururile ezită muzical în jurul formelor și cedează pînă la urma unei atotcuprinzătoare nevoi de contopire”³⁴⁾. Peisajele sale sunt biografii artistice, sentimental afective, ale anotimpurilor. Această trăsătură esențială nu exclude, desigur, și prezența altor particularități ale acuarelelor sale, variabile în ceea ce privește caracterul lor liric. Operind cu aceleași materiale – culori de apă – el depășește peisagistica de început a propriei activități, prin acea distinctă evoluție, numită profesionalism, în planul modalităților de expresie, de organizare și structurare a imaginii, de valorificare a suprafețelor, toate în raport și determinante de lumină. „Om al apelor, îndrăgostit de fluid și palpabil, dar tributar impresionismului, artistul acordează realitatea cu propria-i sensibilitate. Folosește cu măestrie efectele diviziunii în traducerea luminilor, proporția dintre aceasta și umbra fiind totdeauna rezolvată în favoarea luminii”³⁵⁾. Absorbit de practica lucrului în aer liber, parcă detașat de timpul și dimensiunile lui, Găvenea este mereu atras de lumina sublimată prin fiecare detaliu, dar mai ales prin reverberația apei. Apoi, ca o consecință firescă, artistul este preocupat de sugerarea spațiului, prin amănunte caracteristice locului, reprezentare care nu mai este la Constantin Găvenea o analiză „științifică, reverențioasă a naturii”³⁴⁾, ci o assimilare și o redare a ansamblului văzut de către artistul copleșit de impresii, absorbit și obsedat de dorința de transpunere în imagine a senzațiilor sale directe în fața naturii.

Lucrările inspirate de Delta exprimă o tandră seninătate, și atestă calitatea sa de a simți și reda lumina specifică locurilor, mișcarea apei, sau nota caracteristică a peisajului portuar. Chiar și în configurația acestuia din urmă el acordă apei și cerului un spațiu și o importanță mai mare. Oglinda de cer și apă inscrie în imagine suprafețe sensibil egale, în funcție de care, elicoidal, se organizează, strecându-se, celealte elemente de detaliu, semnificind atmosfera de port. El urmărește adesea prelungirea planurilor frontale, într-o succesiune redată prin nuanțele diferențiate, ca densitate cromatică, ale uneia și aceleiași culori, procedeu ce omite contrastele de ton, folosind, deci, decantări subtile ale valorilor tonale. Această sinteză plastică nu este de fapt o inovație proprie; ci modul în care o intreprinde îi este propriu, caracteristic, nou, definindu-i opera și înscriindu-l pe artist printre „cei mai buni acuareliști în viață”³⁵⁾.

Creația lui Constantin Găvenea este, prin însuși ansamblul structurii ei, expresia unor disponibilități afective, a aspirației spre echilibru, iar autenticitatea ei se constituie dintr-un univers de gînd și de motiv, ce înscriu o lume a frumuseții calme, ce pare privită de artist „printr-o lacrimă”³⁶⁾.

Practicată intermitent din 1967, litografia a fost o tehnică ce l-a preocupat pe artist, fără să-l definească însă, acuarela răminind permanența creației sale. Desenele pregătitoare ale celor peste nouăzeci de lucrări existente își au originea în primul său contact cu orașul Tulcea. „Venisem cu vaporul de la Galați, cînd, coborînd de pe vas am rămas impresionat de aspectul portului, cu mulțimea lui de ambarcațiuni trase la cheiu, cu forfota muncitorilor portuari care zoreau la încărcarea și descărcarea vaselor, de străzile înguste pe care circulau birje și căruțe trase de cai sau măgăruși, de turcoaicele cu șalvari colorați, de pictorescul centru al orașului cu numeroase prăvăliri, ca și de variațiunea stilurilor arhitectonice ale caselor... cel mai mult m-a impresionat Bazarul, clădire ce a slujit ca piață sub stăpinirea turcească, monument arhitectonic unic în țara noastră, cu frumosul lui ansamblu de coloane, la umbra cărora se adăposteau mici prăvăliri și ateliere meșteșugărești”³⁷⁾.

Port la Dunăre, deschis călătorilor, negustori sau turiști, Tulcea a cunoscut un reviriment al vieții administrative, edilitare și de construcții important, în perioada ce a urmat Independenței de stat a României și recunoașterii Dobrogei ca pămînt românesc, inițiat de personalități în trecere, sau stabilite aici, care prestațau diferite funcții, preocupate de a crea o cultură corespunzătoare noii stări economice și sociale a ținutului³⁸⁾. În acest scop apar instituții politice, administrative, economice și culturale, de cult, militar și de comerț. Necesitatea instalării lor în clădiri corespunzătoare, dar mai ales dezvoltarea comerțului, într-un oraș așezat așa de aproape de gurile Dunării, de Porto-Franco-Sulina, toate acestea au impus o importantă dezvoltare a arhitecturii. Construcțiile edificate la Tulcea în perioada cuprinsă între 1880 și primele decenii ale secolului XX, poartă însemnele unei arhitecturi eteroclite, grefată de preexistența uneia cu caracter oriental și balcanic, cu care vor coexista stilul neoclasic românesc și occidental, precum și unele elemente desculțind din renaștere, baroc sau rococo, combinate arbitrar, integrate unei heterogenii stilistice, nu lipsită, totuși de farmec, respectând, desigur, gustul comandanților vremii și fantasia arhitectilor proiectanți. Multitudinea de soluții și tendințe arhitecturale, îngemănarea unor soluții aparținând unor stiluri diferențite, etc., vor fi determinate și de prezența în Dobrogea a numeroși arhitecți români sau străini, care au construit cele mai multe clădiri pentru a adăposti instituțiile noi create: primărie, tribunal, biserici, bănci, școli, precum și numeroase imobile pentru comerț și de locuit. Faptul își mai află explicația și în existența unui mozaic de populație beneficiară: români, turci, greci, armeni, italieni, francezi, bulgari, nemți, ș.a. aflată în Tulcea, ca și în Dobrogea toată, în plină dezvoltare. Astfel, cele mai variate și interesante soluții arhitectonice care s-au conservat pînă la înălțirea lui Constantin Găvenea cu ele, au aparținut acestei perioade. Clădirile, destinate preponderent comerțului erau înzestrăte cu spații pentru prăvăliri sau hanuri la parter, fiind orientate, cu precădere, spre străzile comerciale. Unele imobile de locuit, sau hoteluri evidențiază cele mai variate repertorii de forme caracteristice epocii. Toate aceste aspecte au format cea mai mare parte a subiectelor litografiilor artistului, configuriind, potrivit proprietății sale expresii... o cronică plastică a Tulcei, începută

într-un timp în care nimeni nu bănuia că, nu peste mult timp, orașul își va schimba vechiul aspect patriarhal, caracteristic în specificitatea sa, printr-unul nou, „modern”, cu blocuri ce-l fac confundabil cu oricare alt oraș din țară. Așa au dispărut reale monumente de arhitectură și istorice, demolările ținîndu-se lanț³⁹⁾. De aceea litografiile lui Găvenea nu sunt numai lucrări cu un acuzat caracter artistic, ci și reale documente al unui vechi oraș al Dobrogei. Toamăi acest fapt îl va conduce pe artistul, bun desenator, către un figurativ care subliniază și calitatea sa de fin observator. „Privirea lui sagace înregistrează toate detaliile ce subliniază note caracteristice... profilul unui ornament, arhitectural, ancadramentul unei ferestre, apele aperișului, structura unui balcon sau a unui felinar, prezența unei birje, a unui sacagi, a unei ambarcațiuni...”⁴⁰⁾. Articularea formelor, urmărirea atent riguroasă a armăturii desenului, a ritmului linear, reliefarea detaliilor reprezentative prin grosimi sau subțirimi ale ductului desenului, toate se alcătuiesc cu minuție în imagini, rigoarea și exactitatea sporind farmecul inedit al acestora. Un presentiment, parcă, al dispariției clădirilor i-a determinat febra lucrului în fața motivului, cu atât mai exact înregistrat. Molociunile date de umbră și lumină apar rezolvate tehnic prin texturi de linii, prin valori de închis-deschis, prin hașuri dense sau luminoase, prin linii unduoase sau tăioase. Străzile, văzute perspectivat, stăfate cu mulțimi de siluete umane accentuează autenticul și sugerează, adesea fragmente ale filmului mut. Ca și în acuarele, atmosfera specifică locului, aici și a timpului, nu transpare evocînd, ci îmbracă totul tocmai în aura unui loc anume, detectabil și databil totodată, definind epoca anilor 40. „Talentul lui Constantin Găvenea nu constă în a crea imagini pretențioase, retorice, ci în a rămîne la condiția notației, de o cuceritoare sinceritate...”⁴²⁾. Fidelitatea manifestată a artistului față de motiv, l-a condus către păstrarea, prin opere a fizionomiei orașului său, fiind „...povestitorul plin de farmec al străzilor Tulcei... căreia i-a dedicat o viață de om...”⁴²⁾. „Nu știu ca vreunul din spațiile noastre urbane să se fi reflectat cu atită intensitate și în toată varietatea configurațiilor sale, cum își trăiește spațiul urban al Tulcei cronica oglindită în litografiile maestrului... prin aceste rare documente...”⁴³⁾.

Ca și pictorii Dimitrie Hirlescu și Marius Bunescu, primii artiști stabiliți în Dobrogea⁴⁴⁾, a căror opera a fost în mare măsură influențată de îndelungata lor viețuire în această zonă, Constantin Găvenea datorează și dedică totodată formația și creația sa acestui ținut, assimilindu-se astfel pictorilor dobrogenei.

Pentru a reda fluiditatea apelor Deltei și Dunării, ca și pictorescul orașului ales de artist spre a trăi într-insul, Găvenea a folosit tehnica acuarelei, ea slujindu-l în redarea poeziei fermecătoarelor locuri de la porțile Deltei, cu inserări catifelate sau invăluite în boarea dimineții, cu tainice poteci de ape, cu dealuri ale căror conture se desfășoară molcom. Frumusețea permanentă a acestui oraș și a acestor spații, privită de artist cu o puritate a sujetului mereu nouă, se configurață în imagini de un farmec inedit.

Lucrările sale dezvăluie preferința constantă a artistului pentru natura inspiratoare, o viziune proprie, o autentică forță creatoare, un program estetic bine conturat, în virtutea cărora Găvenea a realizat portretul acestei zone, nu idealizînd, ci recomponîndu-l. Sub raportul imaginii deci, lucrările sunt efigii ale acestor locuri, iar din punct de vedere artistic, reală sublimare a tehnicii.

Ele transmit, nealterată, sinceritatea emoțională a artistului în fața frumuseții naturii perene a Deltei și Tulcei.

Alcătuirile peisajelor sale sunt revelator nostalgie, dar de o concrețețe recognoscibilă, manifestă. La limita dintre cer și ape, lumina se întrupează în aspectele naturii, definindu-le. Căci acuarelele lui Găvenea înscriu o lume a culorii-lumină, în differitele ei ipostaze. „În dialogul atmosferei și apei cu pământul, elementul esențial îl constituie impalpabilul primelor, de-

terminant de nematerialitatea luminii”⁴⁵⁾.

Arta lui Constantin Găvenea este creație de atmosferă și evocatoare, prin poezia culorii, a unui spațiu fascinant în ansamblul alcătuirilor sale.

Posteritatea va datora lui Constantin Găvenea o operă a cărei frumusețe întrinsecă este generată de aceea a naturii unui mirific colț al României, unic în lume.

Florica Cruceru

NOTE

1. **Artiști dobrogeni.** Muzeul de artă Constanța. Arta grafică, București 1977.
2. **Ion Frunzetti.** Catalogul expoziției Constantin Găvenea, București 1980.
3. **Ion Frunzetti.** Catalogul expoziției Constantin Găvenea, București 1980.
4. **Olga Bușneag.** Catalogul expoziției Constantin Găvenea, București 1987.
5. **Adrian Guță.** Constantin Găvenea, Arta nr. 4/1982.
6. — idem —
7. **Ion Frunzetti.** Material citat.
8. Din relatăriile scrise ale artistului. Arhiva Florica Cruceru.
9. Fiul istoricului, scriitorului și omului politic Vasile Alexandrescu Urechia.
10. **Robinsonii Bucegilor.** Dragi să ne fie munții. Prietenele noastre păsările. Gize. Zimbetele pământului. În impărăția munților. Zinele din Valea Cerbului, s.a.
11. Din relatăriile scrise ale artistului.
12. — idem —
13. — idem —
14. — idem —
15. — idem —
16. **Olga Bușneag.** Material citat.
17. Biserică Sf. Niculae din Tulcea pictată de Șt. Luchian și C. Artachino la finele veacului trecut.
18. Din relatăriile scrise ale artistului.
19. — idem —
20. — idem —
21. Olga Bușneag. Material citat.
22. Din relatăriile scrise ale artistului.
23. — idem —
24. **Herbert Read.** Imagine și idee. Funcția artei în dezvoltarea conștiinței umane. Ed. Univers. București 1970.
25. **Ion Frunzetti.** Expoziția regională de artă plastică. Tomis, Constanța, ianuarie 1967.
26. **Radu Ionescu.** Catalogul expoziției retrospective Constantin Găvenea, București 1982.
27. **Dan Grigorescu.** Tradiția culorii. România Liberă 4 martie 1980.
28. Din relatăriile scrise ale artistului.⁴⁶⁾
29. **Marina Preutu.** Constantin Găvenea. Scîntea 5 februarie 1982
30. — idem —
31. **Doina Păuleanu.** Expoziții. Tomis, Constanța septembrie 1977.
32. **Horia Horșia.** Maestrul mirificei Delte. Arta nr. 4/1985.
33. **Mircea Deac.** Constantin Găvenea. Peisaje dunărene. Editura Sport-turism. București 1982.
34. **Andrei Plesu.** Un bilanț promițător. Delta, Tulcea, 18 aprilie 1971.
35. **Cristina Angelescu.** Cronica sentimentală. Săptămîna capitolă 19 noiembrie 1971.
36. **Pierre Francastel.** Figura și locul — Ordinea vizuală a Quattrocento-ului. Ed. Univers. București 1971.
37. **Ion Frunzetti.** Catalogul expoziției Constantin Găvenea, București 1981.
38. **Andrei Plesu.** Constantin Găvenea. Contemporanul, 3 decembrie 1971.
39. Din relatăriile scrise ale artistului.
40. Dintre aceștia, foarte numeroși de asemenea, vom menționa pe poetul Ioan D. Nenițescu (1854—1902), (tatăl criticului de artă Ștefan Nenițescu), primul prefect al Tulcei în administrația românească.
41. Din relatăriile scrise ale artistului.
42. **Horia Horșia.** Material citat.
43. **Cornel Radu Constantinescu.** Spiritualitatea autenticului. Contemporanul, 5 februarie 1980.
44. **Adrian Guță.** Material citat.
45. **Horia Horșia.** Material citat și Catalogul expoziției Constantin Găvenea, Tulcea 1975.
46. **Dimitrie Hirlescu** (1872—1923) la finele veacului trecut, în 1897 și Marius Bunescu (1881—1971) la începutul acestui secol, în 1903.
47. **Doina Păuleanu.** Material citat.

FLOAREA SOARELUI

CONSEMNĂRI

„... Dotația este certă la Constantin Găvenea, pașionatul acuarelist din Tulcea, om de mare temperament artistic și de o putere neobișnuită de sugerare a vieții priveliștii.

...portretizarea specificului local este un fapt cu atât mai îmbucurător cu cât peisajele lui Găvenea ilustrează în primul rînd stările de suflet ale pictorului, prilejuite de poezia priveliștii.“

Ion Frunzetti, Tomis, nr. 1 din ian 01. 1967

„Maniera spontană, tehnica precisă și simplitatea cu care artistul își demască crezul, învăluite în candoarea îndrăgostitului de natură, adaugă numele artistului în categoria acuareliștilor de valoare“.

Cristina Angelescu,
(Săptămîna capitalei nr. 50 din 19 nov. 1971)

„Sala AMFORA a găzduit zilele acestea un acuarelist care e departe de a fi minor.

Venit dinspre Tulcea, artistul a ales această tehnică a apei pentru a ne introduce într-o mirifică împărătie de ape: Delta. Lumina cristalină a fluidului își găsește în opera lui Găvenea o reprezentare, am zice, vrăjitorească.

Adăugați la această tandră melancolie a culorilor și lirismul înțelept al imaginii.

Expoziția aceasta singuratică și tihnită ca o insulă ne-a atras, discret, atenția. E plăcut uneori să prevăști lumea printr-o lacrimă“.

Andrei Pleșu, („Constantin Găvenea“, Contemporanul, 3 dec. 1971)

„Nu mi-l pot imagina pe Constantin Găvenea altfel decât ca pe un potir în care se adaugă una după alta picăturile cristaline de apă. Abia aceea care, umplind potirul, se revarsă este opera finită. Regăsim în ea esența și frumusețea tuturor celorlalte.

Fiecare acuarelă a maestrului a fost precedată de multe altele, fiecare adăugind ceva în plus la înțelegerea motivului. Fiecare centimetru pătrat al lucrărilor sale este o suprafață vie, vibrantă, prin care ochiul nostru poate către ființa motivului ales.

Penelul muiat în culori de un suprem și catifelat rafinament așterne pe hîrtie acele tușe largi, spontane, cu strălucirea vie a soarelui de amiază sau cu acea șoptită măreție a apusurilor.

Pictor al Deltei — sau poet al Deltei — ce titlu poate și mai frumos decât acela de a fi recunoscut drept stăpin al sufletului unor locuri?

Din har și modestie, din muncă și dragoste, din admirație pentru oameni și locuri, maestrul Constantin Găvenea a scris una din cele mai frumoase pagini ale istoriei acuarelei românești.“

Radu Ionescu, „Delta“, 5 septembrie 1974

„Fluiditatea apelor ce înconjoară Tulcea, orașul ales de Constantin Găvenea spre al picta, căruia i s-a dăruit rapsod de o viață, artistul i-a răspuns prin tehnica exclusivă a acuarelei.

....Fastuoase sau discrete, de o nostalgie stenică ce se încarcă de amintirile benefice ale unei vieți dedicate cu modestie artei, acuarelele lui Găvenea sint creațoare de atmosferă și evocare, prin poezia culorii, a unui spațiu fascinant în întregul alcătuirilor sale“.

Doina Păuleanu, august 1978

„În acuarelele sale, Găvenea se prezintă fermecător de simplu și aproape natural în evocările vieții cotidiene din oraș și din imprejurimi.

Remorcherie pe Dunăre, atmosfera blîndă a serii, satul în timpul iernii și flori foarte colorate. Prin aceasta el este un acuarelist prin excelență.

Înzestrat cu o tehnică superioară, el împinge pictura cu apă, foarte fluīdă, pînă la extrema limită a expresiei sale. El știe să asocieze frumusețea și instabilitatea culorii transparente cu o mare precizie și cu plenitudinea tentei și, mai ales, el are puterea de a exprima, cu aceste materii fugitive, în mod delicat și complet, continua schimbare a timpului și a luminii.“

RENAL

„(Aalborg Steitstidente," 25 ian. 1979)

„Constantin Găvenea și-a legat, de mulți ani, numele de Tulcea. Nu numai pentru că și-a petrecut atîtea decenii în pitorescul oraș din unghiul de porneire al Deltei dunărene — ale cărui frumuseți l-au subjugat pînă într-atîta încît nu numai că i-au stătoricit pașii, timp de o viață de om, dar l-au și anexat, făcîndu-și din acest dotat pictor, poetul cel mai autorizat care să-i cînte aceste frumuseți — și cîntecul adecvat unui oraș portuar nu e niciodată monocord nici monoton. Așa că, în conștiința publicului cunoscător, arta lui Găvenea s-a asociat cu tematica tulceană, cu poezia luminozităților irizate, cu sidefarea cetei ridicate pe la crepuscule de apele Dunării, cu razele filtrate prin camulușii bolovănoși statici, parcă dolofani și prin norii mișcători construiți pe cer ca niște obiecte.“

Ion Frunzetti, (Cuvînt la catalogul
Expoziției personale, 1980)

„Prin excelență un portretist liric al naturii Constantin Găvenea pare sădus de vraja cromatică și de lumina diafană a Deltei, în apropierea căreia trăiește și pictează de aproape jumătate de veac, devenindu-i unul dintre cei mai consecvenți rapsozi“

MARIN MIHALACHE — „Cronica" 14. sept. 1980

„Nu încapă îndoială, artistul este unul dintre cei mai sensibili reprezentanți ai acuarelei, o artă a spontaneității, a efectelor coloristice obținute aparent fără efort, prin însăși calitatea materiei picturale, aburită, absorbînd lumina de o transparență calmă. Dar, pentru mulți dintre noi, el se relevă acum, în actuala expoziție de la Dallas, și ca un desenator care știe să rețină în ductul liniei atmosfera unui loc. De cele mai multe ori, a unui loc copleșit de o pace patriarchală, deschis cu mijloace simple, cu o incredere desăvîrșită în realitatea din care artistul își alege subiectul. Constantin Găvenea nu pare preocupat de abordarea peisajului dintr-o anume perspectivă stilistică; el urmează un îndemn afectiv, caută acele priveliști care exprimă, cu precădere, liniștea ce cuprinde întinderile și așezările dreaptă cumpănă a formelor și a culorilor.“

Dan Grigorescu

(România Liberă, 8 febr. 1982)

„Este fără îndoială meritul lui de a rămîne fidel personalității locului, istoriei și fizionomiei lui prezente și de a înțelege fidelitatea în primul rînd ca îndatorare față de unicitatea locului și inegalabila lui frumusețe. Speculația în jurul acestora ar duce inevitabil la îndepărțare, iar o asemenea îndepărțare pentru Constantin Găvenea ar fi fost, pe cît ne dăm seama, echivalentă cu pierderea obiectului admirăției, sale și rațiunii de a crea. El a vrut să supună prin supunere, să capteze strălucirea și transparența clipei lăsîndu-se captat de ea. Iar „clipele“ sale sunt dintre acelea care au șansa a nu se șterge, în prea năvalnică(curgere a vremii). (Sala Dalles).“

Cornel Radu CONSTANTINESCU

„Contemporanul“, 5 februarie 1982)

ZIDURILE HAREMULUI

„În sala Dalles“, o retrospectivă Constantin Găvenea reduce în atenție capacitatea acuarelei de a fi nu doar o simplă tehnică pentru notații rapide, impresioniste și impresionante, ci o modalitate expresivă autonomă, chiar dacă este gresită pe gîndirea figurativă. De la această premisă, în fond la fel de onorabilă, ca oricare alta prin autenticitatea implicării și gravitatea preocupărilor constante, eșalonate pe parcursul a cinci decenii, trebuie pornită și discuția în jurul ariei tematice preferate.

Cei ce s-au ocupat de Constantin Găvenea l-au definit ca un artist al Deltei, ca un nostalgic reporter al unui spațiu mirific și pitoresc, atemporal prin condiția naturală, anacronic prin „portretistica orașului“ aplicată cronologic vechii așezări tulcene. Regăsim, într-adevăr, această dimensiune de „martor“ al spațiului și timpului său, dar regăsim, în primul rînd, determinarea lirică funciară, prin care intervenția în spațiul imaginii depășește consemnarea, fără a-i viola calitatea de restituire, în favoarea instalării unei stări de spirit“.

Virgil Mocanu, (România Liberă, februarie 1982)

„Deși acuarelele și litografiile prezentate acum reprezintă doar rodul ultimilor ani de lucru, expoziția în ansamblul ei ilustrează esența unor căutări îndelungi în tainițele culorilor de apă, știința desăvîrșită la care a ajuns acest creator în minuirea efectelor de atmosferă, a fluidităților și armoniilor specifice acuarelei.

Pitorescul orașului vechi, construcțiile orașului nou, jocul apei cu nuanțări și irizații în care își oglindesc detaliile, într-o infinită reverberație, numeroasele construcții de pe chei, toate aceste imagini, efecte de culoare și lumină percepute cotidian de Constantin Găvenea își multiplică fastul în lucrările sale. O bucurie profundă, produsă de comunicarea pasionată între frumusețea pe care a contemplat-o și o admiră cotidian și conștiința sa care a percepuit această frumusețe, răzbate dincolo de fiecare lucrare în parte.

Cunoscător avizat al acestor meleaguri, artistul

atinge în consemnarea peisajelor naturale o remarcabilă spontaneitate, în deplin acord cu atmosfera de o extraordinară specificitate pe care a descoperit-o în realitățile de fiecare zi.“

Marina Pretu, (5 februarie 1982)

„Personalitate artistică unitară cu virtuți distințe și valorificate în consecință în acuarelă și gravură, Constantin Găvenea reprezintă un continuator al frumoaselor tradiții statonice în arta românească modernă de epoca interbelică, și rămîne în primul rînd comentatorul liric al atmosferei, luminii și curgerii timpului la gurile Dunării — este printre cei mai buni acuareliști ai noștri — și „povestitorul“ plin de farmec, în alb și negru, al străzilor Tulcei.“

Adrian Guță
(Arta nr. 4/1982)

„Constantin Găvenea este, la cei 75 de ani, același liric îndrăgostit de Delta, apa, cerul, norii, ceata, ploaia, aburii, roua, bruma au pentru el aceiași neobosită noutate ca și acum cîteva decenii cînd le descoperă fascinat. Azi, acuarea sa, tremurînd de emoție, își păstrează prospețimea.“

SIMONA VĂRZARU — „Cronica plastică“ — Scîntea tineretului 19.07.1986

„Retrospectiva de la Dalles se constituie într-o rezită selecție din opera pictorului Constantin Găvenea, care întrunește peste o jumătate de secol de activitate.

Artistul este, pe drept cuvînt, considerat ca un consecvent și autentic „zugrăvitor“ al peisajului Deltei Dunării și al orașului Tulcea.

În gravuri și acuarele, el a redat nu numai natura și viața oamenilor, ci și prefacerile de pe aceste locuri. Constantin Găvenea s-a impus și ca unul dintre cei mai retrospectivi pictori acuareliști.

El demonstrează, cu deosebit talent, ce înseamnă muzicalitatea și frumusețea tonurilor de culoare și ale formelor ce se contopesc în transparentele luminii.

PETUNII

C. Steenbergh

86

Lucrările sale trezesc admirăția și stăriile de vis în fața splendorilor naturii.

Ca acuarelist, autorul este mai mult decât un pictor al peisajului, realizând un veritabil portret al stării de spirit a naturii. Are o manieră personală de a vedea și interpreta peisajul, o înțelegere specială a atmosferei, exploataind caracterul poetic al luminii și al reflexelor ei pe luciul apelor, are eleganță și rafinament cromatic.“

Mircea Deac, (— Informația capitalei — „Armoniile culorilor” — 1987)

„Mapele de litografii și mai ales cu acuarele ale lui Constantin Găvenea îi par inepuizabile celor ce-i urmărește prezența în saloane la București, Tulcea sau Constanța de-a lungul anilor și mai ales celui ce-i urmărește un real interes și atașament expozițiile personale, de la cea din 1971 de la galeria Amfora la cea recentă — Casa Cărții, Tulcea, mai 1987, București, sala Dalles iulie — august 1977.“

Caracterul retrospectiv al acestei din urmă nu schimbă locul artistului și al operei, bine stabilit în muzeul nostru imaginar, dar accentuează în general forța evocativă mai ales a litografiilor inspirate de structurile urbane ale Tulcei de odinioară, cîtă vreme în ceea ce privește acuarea, tehnica stăpînită magistral, continuă să sporească, parcă, acea muzicalitate concentrată într-o picătură de cristal, despre care vorbea Andrei Pleșu încă din 1971.

Litografiile aparțin cunoșcutului hronic tulcean căruia Găvenea i-a consacrat numeroși ani de viață și de obstinat travaliu. Nu știu, spuneam cu alt prilej, ca vreunul din spațiile noastre urbane să se fi reflectat cu atîta intensitate, cum își retrăiește spațiul urban al Tulcei — viața de odinioară — a primei jumătăți de veac.

În acest hronic, litografiile beneficiază adesea, spre intensificarea expresiei artistice și a caracterului de document istoric și de comentariul obiectiv poetic al autorului — care s-ar cuveni publicat, împreună cu reproducerea litografiilor.

În execuția litografiei, ductul ferm este cînd simplu linear, cînd se rupe în hașuri sau se dezvoltă în pete, funcție de obținerea corespondenței urmărite de artist între interpretarea sa poetică și exactitatea reprezentării realului percepții.

Este aceasta o lecție de probitate profesională și de ținută morală pe care venerabilul artist ne-o dă subliniind locul pe care il ocupă în arta noastră contemporană și prin care se adresează deopotrivă numeroșilor săi admiratori și tinerelor generații de artiști, pentru dinșii constituind un neprețuit exemplu“.

Horia Horsia

(„Retrospectivă Găvenea“, Arta, nr. 10 din 1987)

„Experimentind mereu, cu servoarea și răbdarea unui artizan de odinioară, Găvenea reușește să materializeze inefabilul, să fixeze nefixabilul: fluiditatea apei, transparenta și metamorfozele luminii, fluoarele căii, umiditatea aburului, umbra unui nor pe undele unui lac, culoarea clipei, vocile tacerii. Arta lui atinge uneori îndrăzneli supreme, concizia unui maestru din Extremul Orient.

Din cîteva tuse „aruncate“ construiește o întreagă atmosferă. Simplitatea și concentrarea expresiei ne comunică intens fondul afectiv inclus în imagine, iar alura de non-finit a acuarelei devine izvor de reverie poetică.

Ostil efectelor facili ale tehnicii, artistul lucrează și distrugă, mereu nemulțumit, dar mereu stimulat de pasiunea și respectul „meseriei“.

Spontaneitatea, prospetimea, directitatea, — ascund un trudnic dar nevăzut travaliu, iar aparenta libertate a tușei disimulează o structură fermă.

Totul a fost atît de îndelung experimentat, încît peisajul pare născut „dintr-un suflu“.

CASA PICTORULUI IARNA

Cronicarii au staruit mai ales asupra structurii de peisagist a artistului, asupra darului său de a evoca ambianța Tulcei, sau freamatul colorat al Deltei. Creația sa comportă însă și un alt aspect remarcabil: naturile statice cu flori. Petunii, dumitrițe, crăițe, pansele — flori suave, sfioase — rinduie în modeste ulcele taranești.

Florile lui marturisesc o profunda relație simpateti-

ca cu natura, o comunione nemijlocita cu „corola de minuni a lumii”.

Dintre toate florile, petuniile par a incorpora o calitate emoțională și expresivă aparte. Lumina le subliniază gracilitatea punind în dialog frăgezimi catinelate și voluptoase cu transparente ireale, evanescente”.

Olga Bușneag, (Prefață la catalogul Expoziției retrospective 1987)

SALUPE LA CHEI

FLORI DE TOAMNA

ANIMATIE ÎN BAZAR

SACAGIUL

VAD

TOAMNA ÎN DELTA

CRONOLOGIE

- 28 mai 1911 — S-a născut în comuna Chioara, satul Sf. Vasile județ Ialomița;
1929 — absolvă Școala normală de învățatori din Ploiești.
Studii libere de desen și pictură;
1929 — 1942 — Funcționează ca învățator în com. Cocârești-Colț, satul din Vale, județ Prahova, com. Saboani, județ Suceava și com. Sarichioi, județ Tulcea;
1936 — Pletează, în mod gratuit, catapeteasma și fresca bisericii românilor din com. Sarichioi, locuită în majoritate de lipoveni;
1942 — 1948 — Funcționează în calitate de inspector cultural al Fundației Culturale — București, organizând și îndrumind activitatea cultural artistică a caminelor culturale din orașul și județul Tulcea;
1948 — 1958 — Profesor de desen la Liceul Spiru Haret, Școala Pedagogică și la școlile de cultură generală din Tulcea;
1958 — 1967 — Profesor de desen și modelaj la secția de arte plastice a Școlii de Muzică din Tulcea;
Expune lucrări în ulei, tempera, tuș și acuarele la expozițiile colective locale și la cele din Constanța, Galați, Brăila, Iași și București, organizate în cadrul Uniunii Artiștilor Plastici.

EXPOZIȚII PERSONALE ÎN ȚARĂ:

- 1967 — Tulcea, Constanța, Mamaia, Mangalia, Medgidia, Măcin, Babadag și Sulina, 1968 — Medgidia; 1970 — Măcin; 1971 — București; 1974, 1975, 1976, 1977 — Tulcea; 1980 — Vaslui; 1980 — București, 1981 — Tulcea; 1982 — București; 1983 — Constanța, 1984 — București.

EXPOZIȚII PERSONALE ÎN STRĂINATATE

- 1973 — Stuttgart; 1979 — Aalborg; 1983 — Mannheim, Heidelberg; 1985 — Ismail (URSS); 1986 — Aalborg; 1991 — Mannheim.

PARTICIPĂRI LA EXPOZIȚII DE ARTĂ ROMÂNEASCĂ PESTE HOTARE

- 1971 — Baku (URSS); 1972 — München; 1973 — Roma, Sulmona, Orvieto, Genova, Terni, Mantova, Ascoli, Urbino (Italia); 1974 — Berlin 1975 — Perth (Australia); 1979 — Aalborg; 1983 — Cairo; 1983 — Sofia; 1984 — Beijing; 1985 — U.S.A.; 1985 — Ismail (URSS); 1986 — Beijing; 1986 — Bruxelles.

PARTICIPĂRI LA EXPOZIȚII INTERNATIONALE DE ARTĂ PLASTICĂ

- 1981 — Tokio — Expoziția inaugurală a Societății Internaționale de Artă;
1989 — București — Sălile Dalles — Expoziția Internațională de artă plastică: „Balcani — zonă a pacii și înțelegerii între popoare”.

PREMII

- 1983 — Premiul special al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

CĂLATORII DE STUDII

Ungaria, Cehoslovacia, Germania, Bulgaria, Dane-marea, U.R.S.S.

Prezentarea grafică
ȘTEFAN GAVENEA
Prezentarea tehnică
SOFIA TUDORANCEA
Imprimat de Combinatul Fondului Plastic

GALERIILE DE ARTA ALE U.A.P. TULCEA